

Udvalgte gravsten på Egense Kirkegård

Måske har I, ligesom jeg, tænkt over, hvad det er for en lille samling gravsten, der er her i denne ende af kirkegården.

Det jeg er nået frem til, at de er samlet her i 1991 da kirkegården blev renoveret, og i den forbindelse blev dette lille anlæg lavet. Det kaldes et Lapidarium, hvilket betyder en samling af gamle sten.

Det er ikke så mange sten, der er blevet plads til, og hvilke kriterier der ligger til grund for udvælgelsen, skal jeg ikke kunne sige noget om. Men, for fleres vedkommende, har de haft tilknytning til kirken, og andre er formentlig bare fordi det er flotte gravsten. –

Gårdmand Peter Hansen

En enkelt er i hvert fald meget gammel – Gårdmand Peter Hansen, der døde i 1855. Det er en meget flot sten i støbejern, eller malm, jeg ved ikke, hvad det hedder. Kun med hans navn på – ikke noget med familiegravsted, eller hustru. Men, med det materiale, er der jo heller ikke de store muligheder for at tilføje navne.

Jeg har prøvet, om jeg kunne finde frem til, hvem Peter Hansen var, men det er ikke helt let. Han var født i V. Skerninge i 1785. Vi kan følge ham i kirkebøger og folketællinger. Han flytter først til Ø. Skerninge som tjenestekarl. Det er han faktisk i en del år, indtil han som 41 årig i 1827 fæster en gård i Egense, og hermed bliver gårdmand.

På et gammelt kort fandt jeg, at det må have været ved Bjergvej, at han boede. Hans jord havde matr. 14. Det er langt ude, tæt ved sognegrænsen til Ø. Skerninge.

Han var gift flere gange. Konerne døde jo ofte tidligt bl.a. i forbindelse med fødsler, og der er da også flere børn i mange forskellige aldre. Da han døde i 1855 står der i skiftet, at han efterlader enken og to kuld børn. Så vi må gå ud fra, at det er de efterladte, der har ladet sætte denne gravsten.

I 1840 var der hele 4 tjenestefolk i hans husstand, så det må vel have været en bedrift af en vis størrelse.

Forpagter Matz Lorenzen

Matz Lorenzen var født i Gråsten, og hustruen Ingeborg var fra Rinkenæs. – Han var forpagter på Hvidkilde Avlsgård, og det var han i mange år. I 1834 havde de 8 børn, fra 1 til 18 år, og jeg ved ikke, om de fik flere. Men, som I kan se, er der et par døtre, der er med på denne sten.

En af deres sønner blev forpagter af Avlsgården efter faderens død.

Og som en lille sidehistorie, skal I lige høre, hvor mange personer, der boede på Hvidkilde i 1834. Både på godset og på Avlsgården.

Det kunne jo være sjovt at lave en lille konkurrence, og lad os se:

Hvem mener, der boede 50 personer – ræk hånden op, og hvem mener 70, og endelig, hvem tror, der var 90 personer.

Ja, det er jer der mener 90, der har gættet rigtigt. Prøv at tænke. Hele 90 personer. Og det var alt fra godsejeren med familien, selskabsdamer, husholdersker, syjomfru, musiklærer, skrivere, gartnere, tjenere, rideknægte, tjenestepiger, privatlærer, og en enlig gammel mand på 73, der fik sit ophold på gården.

Skolelærer Jens Pedersen

Født i Ø. Aaby 1827 – død i Egense 1888

Jens Pedersen blev født i Ø. Åby og tog sin læreruddannelse på Skårup Seminarium.

I første halvdel af 1850'erne blev han ansat – eller kaldet, som det hed dengang – som hjælpelærer ved Egense skole.

Og jeg ved ikke, hvordan det kan være, men det er faktisk flere skolelærere, med efternavnet Pedersen, der har boet i skolen på Ærtevej.

Men vi skal lige have lidt historie med, og høre, hvad der var årsagen til, at han blev ansat her.

Egense Skole lå dengang på Ærtevej 1, som man kan skimte på den anden side af Højensvej.

Huset på Ærtevej blev opført i 1877, men før den tid var der også skole på stedet. På de gamle kort kan vi se, at det var en degn, skolelærer Storm, der boede der, og senere er der påskrevet Petersen. – Vi kan også se, at der var et pænt stort stykke jord til. Læreren har ikke kunnet leve af at undervise, men måtte også have lidt landbrug ved siden af.

I 1822 blev der opført en skolebygning i Egense. I 1835 blev der bygget et enkesæde ved skolen, og i 1843 blev der bygget ny lærerbolig, og skolen blev delvis ombygget.

Vi har hørt noget om, at skolen skulle være brændt på et tidspunkt, men det er ikke noget, vi har kunnet finde dokumentation på.

Så skolen på Ærtevej er opført på samme grund som den tidligere skole.

I 1849 var der skolevisitation, og det var Petersen, med T, der var lærer på det tidspunkt.

Det var provsten, der boede i Kværndrup, der kom og så til med, at alt var i orden. – Og han var ikke tilfreds med det, han så.

Han skriver bl.a. i sin visitationsrapport: På grund af lærerens sløvhed og uduelighed er skoleundervisningen i flere år besørget af en hjælpelærer.

Der var sket det, at en hjælpelærer var blevet flyttet til et andet embede, og i stedet var det besluttet, at der skulle ansættes en ny hjælpelærer, og man havde ansat en Johansen, der boede i Maribo. – Provsten skriver dog, at denne Johansen endnu ikke er dukket op, og hvis han ikke kommer snart, må der gås i gang med at få en anden hjælpelærer ansat.

Som provsten skriver, så er den egentlige skolelærer en jammerlig stakkel, som kun kan bruges som nødhjælp for en kort tid.

Jeg tænker dog ikke, vi skal tage det helt bogstaveligt, som provsten skriver. Jeg tænker, at han mener, at skolelærer Petersens helbred ikke var så godt, og at det var derfor, han var en stakkel.

Johansen dukkede op, men blev der kun kort. Og i stedet blev Jens Pedersen ansat som hjælpelærer.

Han var hjælpelærer først i 7 år, og derefter blev han førstelærer og var det til sin død i 1888, 61 år gammel.

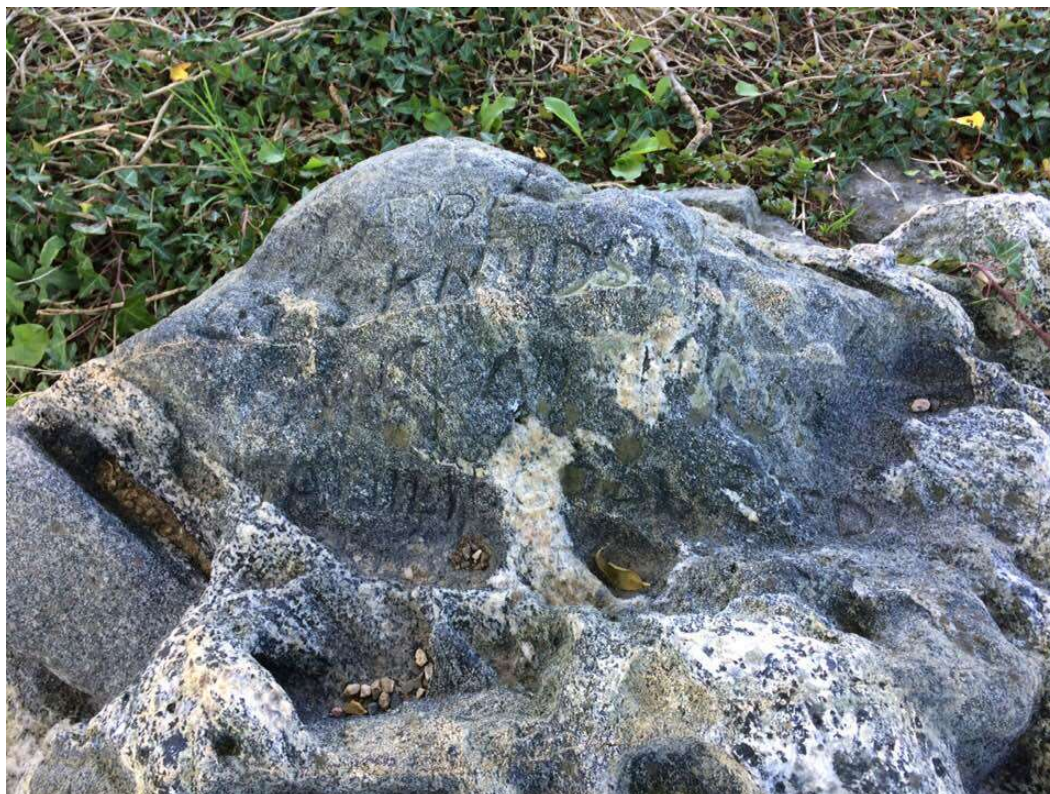
Så selv om den tidligere førstelærer, der også hed Petersen, var doven og uduelig, fik han alligevel lov til at fortsætte i 7 år, indtil pensioneringen.

Jens Pedersen var af den Grundtvig/Koldske skole og havde været elev af Kold. Udover lærergerningen var han også kirkesanger. Det var en del af embedet.

I Harald Balslevs erindringer fra omkring 1870 skriver han, at Pedersen var en venlig og stilfærdig mand. – Men, faderen, pastor Balslev, havde dog ikke så stor tiltro til ham som lærer, hvorfor Harald kom til at gå i skole i Rantzausminde.

I 1849 ved skolevisitationen, var der 53 børn i øverste gruppe, og 40 børn i nederste. – Det giver 93 i alt, og der var 2 lærere. En førstelærer og en hjælpelærer. Jeg ved ikke, om de dengang kun gik i skole hver anden dag, men lad os håbe det. Det har nok været knebent med pladsen.

I 1866 blev der bygget skole i Rantzausminde, så børnene derfra skulle ikke længere til Egense.

Lauritz Theodor Skytte Knudsen.

På denne meget specielle natursten, er der faktisk noget inskription. Det er meget svært at se det, med ved hjælp af foto og hjælp fra kyndige i gamle skrifter osv. fandt vi frem til, at der står:

Lærer L. T. S. Knudsen. Må han hvile i fred. Familiegravsted.

Og hvem var så lærer Knudsen. – Jo, han blev født i Skårup i 1862 og tog lærereksamen fra Skaarup Seminarium. – Efter eksamen har han selv lært sig engelsk og tysk.

Lauritz Theodor Skytte Knudsen, som det fulde navn er, blev først lærer på Langeland, men kom i 1889 til Rantzausminde skole, der dengang var på Efterskolevej.

Han var da ung og nygift med Frederikke Kaas fra Thurø, og de fik en datter. 2 år senere døde hustruen. Nogle år senere blev Knudsen gift med Ane Kirstine Rasmussen, der var fra gården Egensevang, gården lige overfor campingpladsen. – De fik 4 børn.

Det er indtrykket, at Lauritz Knudsen var en meget afholdt lærer. Udover lærergerningen, var han organist i Egense kirke i ca. 44 år. Han var meget aktiv i lokalsamfundet. Han holdt aftenskole, og han stiftede Egense Sangforening. Var i flere år formand for Baroniet Lehns Skytteforening og også formand for Svendborg Amts Skytte og gymnastikforening. Han var i bestyrelsen i foredragsforeningen, og i Egense sygeplejeforening, samt medlem af værgerådet.

I arkivet er vi heldige at have et par bøger fra Lauritz Knudsen. Han var i Stockholm til et nordisk lærermøde, og på den tur skrev han rejsedagbog. Meget udførligt om togrejsen – det var flere dage med overnatninger undervejs – hvad de fik at spise – hvem han snakkede med- og hvor han boede og hvad han så i Stockholm. – Alt meget sirligt og udførligt skrevet ind i en bog.

Også en regnebog har vi. Fra han gik på seminariet. Både bogen med opgaver, og en bog, hvor han har løst alle regnestykkerne. Alt skrevet med omhu og akkuratse.

Vi er også heldige at have en del skolefotografier fra Rantzausminde Skole med Knudsen på. Dem kan I se på Arkiv.dk

Måske bliver bøger og foto lagt frem til vores Åbent Arkiv søndag d. 15. november. Det er ikke planlagt endnu, men vi har snakket om at lave lidt udstilling om skolerne. Så kan I jo komme og se dem.

Rasmus og Marie Frederikke Christiansen

Rasmus og Marie var begge født i Egense, og de var faktisk ud af samme slægt. – Nemlig slægten Ludvigsen, der bl.a. var møllebyggere og snedkere.

I 1855 købte Maries farfar, Johan Ernst Ludvigsen 5 tdr. land jord "Ved Højen" i Egense. – Her byggede han et hus og drev møllebyggeri, samt husmandssted.

Rasmus Christiansen var søn af en skrædder. Da Rasmus og Marie bliver gift overtog de ejendommen ved Højen – Højensvej 85. – Det er der, hvor der har været frugtplantage de sidste mange år.

Rasmus var medlem af menighedsrådet i nogle år og medlem af bestyrelsen for Bakkekilde mejeri. – De fik ingen børn.

Johannes Eduard Madsen.

Madsen var født i Tønder i 1854. Han må have haft et ønske om at komme til at bo i "Det gamle land". Nord for Kongeåen. – han blev i hvert fald student fra Ribe, og kom til København, hvor han virkede i mange år som lærer. – Efter nogle år som præst i Nr. Nærå kom han til Egense i 1897. Han fik dog kun 5 år her i sognet, idet han døde i 1902 efter lang tids alvorlig sygdom.

Og læg så mærke til teksten: Han gjorde hvad han kunde

Matthias Matthesen

Matthesen var også sønderjyde, dog født på Als i 1910. Efter en tid som hjælpepræst i Randers kom han til Egense i 1940. Han og hustruen, Marie, fik 6 børn. Det kan være, at der er nogen af jer, der har kendt Matthesen.

– Det havde været en svær tid i sognet, dengang først i 60erne, sidst i 50erne med meget arbejde for præst og menighedsråd.

Der var ønske om at få bygget en ny præstegård, og den sagsbehandling var ikke så ligetil. Den gamle præstegård var fredet, og der var mange instanser, der skulle involveres i det. – Lige fra menighedsråd, til professor Glob på Nationalmuseet og kirkeminister Bodil Koch.

Det endte dog med, som vi ved, at den nye præstegård blev indviet i 1964.

Præstefamilien var lige flyttet ind, og han inviterede sognets beboere til åbent hus, så de kunne se den nye gård. – Natten efter blev han syg, og kom på sygehuset, hvor han aldrig kom hjem fra.

Det var en sørgelig afslutning.

I nekrologen fra Svendborg Avis beskrives han som en meget vellidt præst, der tog sig af menneskene som de var, og hjalp, hvor han kunne med alle sine evner og med hele sit hjerte. Han kendte hvert hjem i sognet og var i sjælden grad inde i familiernes forhold.

Provst Anker Moos

Det, jeg har kunnet finde ud af vedr. Anker Moos er, at han var præst i Rårup Kirke, ved Juelsminde. Han har ikke været tilknyttet kirken her i Egense. – Da han blev pensioneret, er han sammen med sin kone, flyttet hertil og byggede et hus på Strandvænget i Rantzausminde. Ja, han byggede faktisk 2 huse. Han havde to døtre, der begge kom til at bo på Strandvænget.- Det var omkring 1961. Så der er ikke så meget at fortælle om denne.

Og så er der lige den der, meget store og gamle sten, hvor det er svært at læse, hvad der står. Og det er jo nok den ældste af dem alle.

– Det er Erich Monrath, der var præst, dengang præstegården brændte i 1782.

Men, nu vil vi gøre, ligesom de gør på TV hver gang vi er lige ved at få fært af noget spændende:
- Vi slutter nu, og henviser jer til at se resten på hjemmesiden.

Og der vil også blive lagt foto og forklaring ind på Arkiv.dk inden så længe.